

Záznam ze schůze Výboru pro prevenci domácího násilí
konané dne 7. listopadu 2008

Místo schůze: Praha, Nábřeží Edvarda Beneše 4, zasedací místnost č. 147 (10.00-13.00)

Přítomné členky a členové (zástupkyně a zástupci členek a členů s hlasovacím právem):

	Jméno	Organizace
1.	<i>PhDr. Branislava Marvánová Vargová</i> předsedkyně výboru	KOORDONA – koalice organizací proti domácímu násilí
2.	<i>Mgr. Klára Laurenčíková</i> místopředsedkyně výboru	MPSV, oddělení sociálně právní ochrany dětí, MŠMT, odbor rovných příležitostí ve školství
3.	<i>Mgr. Jan Potměšil</i> místopředseda výboru	Svaz měst a obcí, ČR
4.	<i>Mgr. Adriena Budinová</i>	Občanská poradna Nymburk
5.	<i>PhDr. Hana Frýdová</i>	MŠMT ČR
6.	<i>Mgr. Jitka Gjuričová</i>	MV ČR
7.	<i>Mgr. Ondřej Hofmann</i>	MS ČR
8.	<i>Mgr. Barbora Holušová</i>	MV ČR
9.	<i>Mgr. Bronislava Jonitová</i>	MO ČR
10.	<i>Mgr. Helena Knoblochová</i>	Asociace podnikatelek a manažerek
11.	<i>Jindřiška Krpálková</i>	Arcidiecézní charita Praha
12.	<i>Mgr. Marie Lienau</i>	proFem o.p.s.
13.	<i>Bc. Radka Macháčková</i>	KÚ Královéhradeckého kraje, odbor sociálních věcí a zdravotnictví
14.	<i>Zdena Prokopová</i>	ROSA, o. s.
15.	<i>Ing. Hana Příleská</i>	KÚ Zlínského kraje
16.	<i>Ing. Mgr. Ivana Spoustová</i>	proFem, o. p. s.
17.	<i>PhDr. Marie Šusterová</i>	Intervenční centrum Praha
18.	<i>MUDr. Iva Truellová</i>	MZ ČR
19.	<i>Mgr. Dagmar Úlehlová</i>	Spondeo o. p. s.,
20.	<i>Ing. Martina Zelenková</i> za Mgr. Janu Koupilovou	KÚ Pardubického kraje – SKP-CENTRUM, o.s.

Omluveny/i:

	Jméno	Organizace
1.	<i>Mgr. Jitka Čechová</i>	Persefona o. s. Brno
2.	<i>PhDr. Olga Hinková</i>	Psychocentrum – manželská a rodinná poradna kraje Vysočina
3.	<i>PhDr. Martin Jára</i>	LOM, o.s.
4.	<i>Ing. Eliška Králová</i>	KÚ Středočeského kraje, odbor sociálních věcí, oddělení sociálně právní ochrany dětí

Hosté:

	Jméno	Organizace
1.	<i>MUDr. Džamila Stehlíková</i>	ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny, předsedkyně Rady vlády pro rovné

		příležitosti žen a mužů
2.	Bc. Michal Uhl	poradce ministryně D. Stehlíkové pro oblast rovných příležitostí žen a mužů
3.	Mgr. Hana Heligmanová	MPSV
4.	MUDr. Eva Vaníčková	předsedkyně Výboru pro práva dítěte
5.	Mgr. Daniel Hovorka	MPSV
6.	Zuzana Chomová	Intervenční centrum Praha
7.	Mgr. Kateřina Smolíková	Ministerstvo spravedlnosti
8.	Mgr. Renata Letková	Ministerstvo spravedlnosti

Sekretariát Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů:

Mgr. Renata Kábrtová, Ing. Vladimír Mašek, Mgr. Kateřina Pacltová, Mgr. Pavla Špondrová

Z celkového počtu **24** členů a členek bylo přítomno **20** osob s hlasovacím právem, tj. Výbor byl schopný se usnášet.

PROGRAM jednání Výboru pro prevenci domácího násilí 7. 11. 2008

Návrh programu jednání	
1. Schválení programu	PhDr. Branislava Marvánová Vargová
2. Přivítání nových členů výboru a hostů	PhDr. Branislava Marvánová Vargová
3. Info o výsledku hlasování Rady vlády pro rovné příležitosti o podnětech Výboru	PhDr. Branislava Marvánová Vargová na základě zápisu z jednání Rady z 7. 10. 2008
4. Info o novele občanského soudního řádu a nového občanského zákoníku	Ministerstvo spravedlnosti: - Mgr. Renata Letková, Mgr. Kateřina Smolíková
5. Hlavní problémy v efektivní ochraně dětí, svědků násilí – diskuze	Úvod: PhDr. Branislava Marvánová Vargová Vstupní info: Mgr. Klára Laurenčíková hosté: - MUDr. Eva Vaníčková, předsedkyně Výboru pro práva dítěte - Mgr. Daniel Hovorka, Mgr. Hana Heligmanová, Ministerstvo práce a sociálních věcí
6. strategické plánování práce na příští rok	Shrnutí aktivit Výboru za rok 2008
7. 25.listopad – mezinárodní den proti násilí na ženách	info o připravovaných akcích – PhDr.Branislava Marvánová Vargová
8. Různé	

Průběh jednání:

Ad bod 1 – Zahájení, schválení navrženého programu

Jednání výboru zahájila PhDr. Branislava Marvánová Vargová, uvítala přítomné a hosty, a poté přednesla navržený program jednání. Program byl schválen poměrem hlasů 19/0/1 (pro, proti, zdržel/a se).

Ad bod 2 – Přivítání nových členů výboru a hostů

Předsedkyně výboru B. Marvánová Vargová představila dvě nově jmenované členky Výboru, Bc. Radku Macháčkovou, koordinátorku rodinné politiky a rovných příležitostí KÚ Královéhradeckého kraje, která nahradila ve Výboru kolegyni Mgr. Zuzanu Machovou a Mgr. Jitku Gjuríčovou, ředitelku Odboru prevence kriminality MV ČR. Uvítala také hostku MUDr. Evu Vaníčkovou, předsedkyni Výboru pro práva dětí a také zástupce Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva spravedlnosti.

Ad bod 3 – Info o výsledku hlasování Rady vlády pro rovné příležitosti o podnětech Výboru

B. Marvánová Vargová informovala členky a členy Výboru o tom, že Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů schválila podněty Výboru z minulého jednání, které se týkaly problematiky utajených azylových domů a rekodifikace trestního práva procesního s cílem posílit právní ochranu obětí domácího násilí. Informovala také o průvodních dopisech, které poslala v této věci ministřině Džamila Stehlíková ministrovi práce a sociálních věcí RNDr. Petrovi Nečasovi a ministrovi spravedlnosti JUDr. Jiřímu Pospíšilovi. Šlo o informaci oběma ministrům o tom, že pro vyjednávání o těchto tématech byli Radou zmocněni vybraní členové a členky Výboru. Sekretariát Rady sdělí předsedkyni Výboru, kdo bude pověřen vyjednáváním se zástupci a zástupkyněmi Výboru. B. Marvánová Vargová poté bude určené osoby informovat o dalším postupu.

Ad bod 4 – Info o novele občanského soudního řádu a nového občanského zákoníku + Ad bod 5 – Hlavní problémy v efektivní ochraně dětí, svědků násilí – diskuze

Mgr. Kateřina Smolíková z oddělení civilního práva hmotného Ministerstva spravedlnosti informovala členstvo Výboru o procesu přijímání nového občanského zákoníku. V současné době je jeho projednávání ve 2. fázi připomínkového řízení – vypořádání připomínek.

Pro potřeby Výboru jsou významná především ustanovení proti domácímu násilí v § 633 a násl. Jedná se také o ustanovení upravující nájem bytu, jak za trvání manželství tak po jeho skončení. Oběť domácího násilí má na základě uvedených ustanovení výhodu bydlení. Velkou novinkou v porovnání s předchozím stavem je úprava výživného rozvedeného manžela, která je obsažena v § 643, kdy soud bere v úvahu při stanovování výše výživného dobu trvání manželství, ale také to, zda se rozvedený manžel nedopustil vůči svému manželovi nebo jeho osobě blízké činu povahy trestného činu (např. domácího násilí).

Dále bylo v průběhu přípravy zákona diskutováno, zda je v souladu s evropských právem nově stanovená věková hranice 12ti let pro děti v případě rozvodu, kdy má toto dítě právo a zároveň povinnost vyjádřit se před soudem ke všem skutečnostem a soudce k nim má povinnost přihlídnout. K tomuto bodu bylo mnoho připomínek, K. Smolíková si není jista,

zda v tomto bodě nezůstal rozpor, který bude nutné vypořádat na vyšší politické úrovni nebo zda bylo dostatečně vysvětleno, že toto ustanovení v rozporu s evropským právem není a tedy dítě má ve 12ti letech dostatečné rozumové schopnosti situaci posoudit.

Mgr. Daniel Hovorka za MPSV dodal, že se domnívá, že v otázce 12ti let rozpor nakonec není. Šlo o to, že dítě je ve 12ti letech již vždy schopno svůj názor vyjádřit a soud by ho měl zvážit. MPSV mělo obecně značné množství připomínek k tomuto návrhu zákona, zůstaly ale snad jen 3, a tedy to považuje za velký úspěch. Věková hranice 12ti let je poté zmíněna v návrhu nového občanského zákoníku také v souvislosti s osvojováním. Podle nového návrhu by dítě starší 12ti let mělo vždy dát souhlas k osvojení, oproti tomu je to dnes neurčitě, tak, že dítě musí dát souhlas, pokud je schopno porozumět důsledkům osvojení.

P. ministryně vznesla otázku, zda jsou tedy tyto otázky vypořádány a není tam většího rozporu, pokud je tomu tak, navrhla aby Výbor vyjádřil s navrhovanou úpravou souhlas. K. Smolíková potvrdila, že v tom, o čem hovořila, rozpory nejsou. Ty jsou v jiných oblastech, například v úpravě uzavírání manželství, registrovaného partnerství apod.

Mgr. Renata Letková z oddělení civilního práva procesního Ministerstva spravedlnosti poté promluvila o novelizaci občanského soudního řádu platné od 1. 10. 2008. Tato novela zavedla významné změny. Obsahuje nově definici vhodného prostředí pro umístění dítěte při předběžném opatření v souvislosti se svěřováním do péče podle §76a¹, byl také vypracován seznam těchto vhodných zařízení.

Další podstatnou změnou je podle §100/3, 4² možnost soudu ve věcech péče o nezletilé přerušit řízení a zahájit mediaci, smířčí řízení nebo rodinnou terapii. Toto není možné, pokud je vydáno předběžné opatření podle §76b/1³, což je v podstatě předběžné opatření domácí násilí. Podle odstavce §100/4 zjišťuje soud názor dítěte přednostně výsledkem, ve výjimečných případech lze jeho názor zjistit též prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

¹ § 76a/1: „Ocitlo-li se nezletilé dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, předseda senátu předběžným opatřením nařídí, aby bylo na nezbytně nutnou dobu umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí. Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému dítěti řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením. Jde-li o svření dítěte do pěstounské péče podle zvláštního právního předpisu 33a) na přechodnou dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením, nebo na dobu do rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení, soud svěří dítě do pěstounské péče předběžným opatřením.“

² § 100/3, 4

(3) Ve věcech péče o nezletilé děti může soud uložit účastníkům na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii. Účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii nelze uložit po dobu platnosti předběžného opatření podle § 76b odst. 1.

(4) V řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, soud postupuje tak, aby byl zjištěn jeho názor ve věci. Názor nezletilého dítěte soud zjistí výsledkem dítěte. Názor dítěte může soud ve výjimečných případech zjistit též prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Výsledek dítěte může soud provést i bez přítomnosti dalších osob, lze-li očekávat, že by jejich přítomnost mohla ovlivnit dítě tak, že by nevyjádřilo svůj skutečný názor. K názoru dítěte soud přihlíží s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti.

³ § 76b/1: „Je-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, může předseda senátu předběžným opatřením uložit účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby

a) dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem (dále jen "společné obydlí"), jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupoval,

b) se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.“

Další změnou je nové řízení o navracení dítěte při mezinárodních únosech dětí, upravené tak, aby odpovídalo Haagské úmluvě a nařízení Rady Evropské Unie tzv. Brusel dvě bis, jde o §§ 193a-193e. Byl také upraven § 273, který se týká výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí a stanovuje, že opětovně ukládat pokuty lze jen pokud je to účelné. Zavádí také možnost, že soud v zájmu dítěte může povolit čerpání pokut na výživu dítěte.

D. Hovorka dále uvedl, že kromě výše uvedeného je v současné době v prvním čtení v Poslanecké sněmovně další novela občanského soudního řádu, která se týká předběžných opatření v oblasti ochrany před domácím násilím podle §76b. Upřesňuje rozsah a formu těchto předběžných opatření. Připomínka MPSV v této souvislosti zněla, že by se mělo pamatovat na to, že jsou tomuto často přítomny děti, a že by bylo vhodné současně pamatovat i na úpravu poměrů směrem k dětem. Ministerstvo spravedlnosti a soudci, kteří se jednání účastnili ovšem byli toho názoru, že není vhodné v jedné úpravě tyto věci směřovat, neb jde o odlišná řízení a soud má jiné prostředky jak děti chránit. Každopádně bude i tato novela pokud projde dalším krokem kupředu.

R. Letková doplnila, že výčet těch opatření, který soud může uložit byl a je demonstrativní, dnes jsou ale jednotlivé možnosti lépe definované (účastníku může být uloženo, aby dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupoval nebo aby se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním). Dále je stanoveno, že pokud účastník toto předběžné opatření poruší, dojde k opětovnému výkonu rozhodnutí bez dalších úkonů soudu.

B. Marvánová Vargová vznesla dotaz, jak řešit situaci, kdy v rodině kde dochází k domácímu násilí a pachatel byl vykázán, nesmí kontaktovat oběť, ale jsou-li tam nezletilé děti, pachatel se snaží kontaktovat je. Uvedla případ z praxe, kdy měl pachatel domácího násilí v okamžiku, kdy se dozvěděl, že byl vykázán, v autě děti. Bylo mu uloženo, že má na policii odevzdat klíče a děti, on ale řekl, že se o ně postará, ujel s nimi. Matka s dětmi neměla kontakt již cca 6 měsíců. Jak tedy postupovat, protože navíc úprava vykázání také nepomůže všem, např. v Praze za letošní rok bylo zatím 27 případů vykázání, což není mnoho. Jak tedy v těchto případech, alespoň v těch, kdy už k vykázání dojde, ochránit děti, které pokud jsou v roli svědků, se také považují za oběti domácího násilí?

Ing. Mgr. Ivana Spoustová souhlasila s konstatováním, že je třeba ochranu dětí do úkonů při vykazování násilníka z bytu pomocí předběžného opatření zahrnout. Nejlépe zařadit povinnost zdržet se kontaktu s dětmi také mezi demonstrativní výčet opatření, neboť v praxi poté soudci, pokud nebyl prokázán trestný čin nahlíží na násilníka ne jako na pachatele, ale jak na otce dítěte a opět se rozbíhá koloběh diskusí, zda děti mají právo na styk nebo povinnost styku s rodičem. Také pokud bude názor dítěte zjišťován pomocí sociálních pracovníků nebo, co se zdá být snad mnohem horší, soudních znalců, nastává situace, že v praxi jsou ke styku s rodičem nuceny i děti ve věku 14, 15 nebo dokonce v jednom případě 17 let, kdy soudce neuznal názor dítěte a nařídil další znalecké zkoumání. Prostor pro úvahu soudů vede tedy podle názoru I. Spoustové často k problematickým závěrům a slabé místo je mnohdy otevřené ve prospěch násilníka.

K. Smolíková k tomuto poznamenala, že právě v novém OZ, budou soud muset přihlídnout k názoru dítěte od 12ti let. Bude také možné upravit poměry k dětem již před rozvodem, a to poté nabízí další možnosti jak ochranu dětí zabezpečit. Podle R. Letkové může již dnes být

názor dítěte nahrazen posudkem jen výjimečně a soud by tedy měl poměry a názor dítěte zjišťovat přímo od něho.

P. ministryně podotkla, že podrobnější úprava vztahu domácího násilníka a dětí by se, kdyby byla projednána na Výboru dříve, objevila v návrhu týkajícího se stalkingu. Je ovšem prostor pro zahrnutí jednotlivých věcí do tohoto ustanovení později prostřednictvím novely. P. ministryně také navrhla, aby Výbor po podrobném projednání této problematiky přijal podnět ministerstvu spravedlnosti.

MUDr. Eva Vaníčková promluvila o tom, jak se problematiku dětských obětí dívají v zahraničí. Obecně řečeno jde o to, že bez ohledu na to, zda jde o situaci před, v průběhu nebo po rozvodu, nemá se zjišťovat v této fázi názor dítěte, ale agresor má být z bytu vykázán a dítě má být chráněno před kontaktem s agresorem. Zákaz styku má být soudem vymezen na dobu jasně určenou, během této doby má pachatel dostat nabídku účastnit se terapie.

V rozhodnutí o předběžném opatření může být také uvedeno, že po absolvování může být styk s dítětem obnoven. V ostatních případech se styk s pachatelem nedoporučuje již nikdy, dítě má být automaticky chráněno. Chová-li se totiž někdo agresivně, je exkomunikován z rodiny a je nezbytné dítěti vysvětlit, že páchat násilí (navíc na rodinných příslušnících) je nepřipustné. Až po absolvování terapie by mělo být na pořadu dne zjišťování názoru dítěte, pachatel by měl dostat šanci stát se novým slušným člověkem a s dítětem navázat kontakt, ale ne proti jeho vůli.

K. Smolíková konstatovala, že se zákazem styku ale neřeší situace, kdy agresor ujede s dětmi.

MUDr. Iva Truellová projevila jednoznačný souhlas s vyjádřením E. Vaníčkové, domnívá se, že styk s násilným rodičem by měl být podmíněn úspěšným, ale opravdu úspěšným, absolvováním terapeutického programu.

Mgr. Barbora Holušová uvedla, že podle nového policejního zákona bude vykázána osoba povinná zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou. Podotkla dále, že je potřeba pracovat na tom, aby si děti jako svědci domácího násilí nepřenášely násilné vzorce do dalšího života. Práce s násilnou osobou je nutná, ovšem nemělo by se styku dítěte s ní zamezovat automaticky, pokud to nejsou nejzávažnější případy, styk je v rámci určitých pravidel podle názoru B. Holušové možný.

D. Hovorka zdůraznil, že je nutné mít na paměti to, že úprava styku dětí s agresorem je řešena v jiném řízení než ochrana obětí. MPSV se tázalo, zda se to dá nějakým způsobem propojit do jednoho řízení. Argument proti tomuto byl, že se formálně právně jedná o jiné typy řízení (návrhové řízení na ochranu obětí, ochrana dětí bez návrhu, jiní účastníci), a proto není vhodné tato dvě řízení spojit. V Rakousku tato řízení například také nejsou propojena, ve Španělsku se ovšem spojení prosadit podařilo.

I. Spoustova dále konstatovala, že z hlediska práv dětí se přeceňuje úloha práv biologických rodičů, násilník má v řízení stejnou pozici jako oběť a právo dítěte na styk se v mnoha případech stává povinností a stát ji vynucuje. To by bylo spravedlivé ke styku nutit také ty otce, kteří se po rozvodu manželství a často navázání nových partnerství nechtějí stýkat se svými dětmi z předchozích partnerství.

V případech domácího násilí si útoky dítě zpravidla pamatuje, dopad takových traumat se ale bagatelizuje a postavení rodičů není vyvážené. Právo rodiče, který se nedopouštěl násilí má být upřednostněné, upřednostněné má být také právo dítěte před právem rodiče, jehož právo na styk nemůže být legitimizováno jen jeho biologickým „poutem“.

Zdena Prokopová souhlasila s I. Spoustovou. Dítě, které bylo svědkem domácího násilí je přítomno tam, kde k násilí dochází, atmosféru cítí, všímá si, co se děje, vidí maminku plakat, že je zraněná. Podle názoru Z. Prokopové je možná 12 let již dost, i mladší děti dokážou vyjádřit svůj názor a udělat si jasno v situaci. Proto i mladší děti než dvanáctileté by měly dostat hlas. Pro ilustraci přečetla příběh 8miletého chlapce z azylového domu, který byl uveřejněn v publikaci *Tátové a mámy, chraňte své děti před násilím (2007, ROSA)*⁴. Je zapotřebí tedy zážitkům dětí naslouchat, ony si je dokážou udělat a mluvit o nich.

I. Truellová vznesla dotaz na Mgr. Kláru Laurenčíkovou jako speciální pedagožku, zda-li není dítě, pokud je schopno školní docházky, i relativně kvalifikovaně schopno vyjadřovat svůj názor?

K. Laurenčíková konstatovala, že rozhodování opatrovnických soudů by měla být podložena mnoha informacemi, ale domnívá se, že názor dítěte nemá být tím neklíčovějším podnětem. Dítě má být citlivým způsobem a formou přiměřenou jeho věku vyslechnuto, někdy je ale vystaveno obrovské zátěži rozhodovat o tom, s kým má zůstat a není možné na ně napřít celou zodpovědnost za to, co bude dál s celou rodinou.

Dále poznamenala, že je potřeba důrazněji říkat, že dítě přítomné DN (ne nutně fyzicky, stačí, když ví, slyší) je násilím zásadním způsobem traumatizováno, a to je třeba zdůrazňovat soudcům, policii, pedagogům, atd. Dotčené skupiny je třeba vzdělávat, jak dítě ohrožené DN identifikovat, jaká jsou specifika psychiky toho, kdo násilí zažil. Dále je nezbytné vzdělávat i soudní znalce, neboť jsou často znalecké posudky neodborné a založené na povrchních informacích, ale pro soud jsou hlavním zdrojem informací pro rozhodování. Na prvním místě je třeba brát právo dítěte na bezpečí, je to základní potřeba dítěte, a poté je možné řešit další úrovně celého problému.

Např. ve Francii rozhoduje opatrovnický soud svoláním interdisciplinárního teamu, lidí, kteří pracují s dítětem, obětí, násilnou osobou, a dalších a tyto osoby soudu poskytují informace, jaká opatření byla v souvislosti s konkrétním případem provedena, jaké služby pro oběť či pro pachatele jsou dostupné, včetně návrhů, jak v daném případě pokračovat, jak nastavit opatření pro maximální bezpečí obětí apod. Soudce poté s tímto komplexem informací může rozhodovat mnohem kvalifikovaněji a adekvátněji vzhledem ke konkrétní situaci.

Pro řešení těchto výzev může být dobrým nástrojem národní akční plán, prostřednictvím něho lze poté prosazovat opravdu komplexní opatření, neboť jen komplexní systém může danou problematiku řešit celistvým způsobem.

⁴ Chci být prezidentem a chránit děti.

Změnil bych rád a zařídil toto: že tátové, kteří napadnou mámu, aby šli pryč z bytu a už se nevraceli. Četl jsem v metru: I děti mají svá práva. Ale není to pravda, protože to vidím sám. Viděl jsem u mámy monokl a nikdo kromě mámy, táty a mě nebyl. Říkal jsem tátovi ať na mámu nekřičí a on mě říkal, že nekřičí. Mámě říkal hnida, sviňucha tlustá, babičce říkal sviňucha stará. Viděl jsem jak babičku kopl. Viděl jsem jak mámě plívl do oka, když mě předával mámě. Naštěstí už k němu nechodím. Nikdo nás děti neposlouchá. Všechny prý musí vyřídit soud. Moc dlouho to trvá. Chci zpátky do svého bytu. Chci svoje hračky. Claudie moje morče se už toho nedožila. V azylu jsem 11 měsíců.

Jindřiška Krpálková podotkla, že úkolem Výboru by mělo být prosazování správného a systematického postupu v péči o oběti domácího násilí, zatímco my v České republice si počínáme právě obráceně. Od E. Vaníčkové jsme slyšeli, jakým způsobem postupují v zahraničí, primárně jde o zajištění bezpečí ohrožených osob, oběti i dětí, zastavení násilí a až následně k řešení dalších věcí.

U nás chceme primárně řešit mnoho věcí okolo, a až poté se teprve řeší styk dítěte s pachatelem. Je důležité mluvit o tom, že především musí být odsouzeno násilí. I přes to, že by mohlo dojít k nespravedlivým rozhodnutím, je potřeba předcházet ohrožení dítěte a případná pochybení řešit až následně, pokud se možnost ohrožení dítěte vyloučí.

E. Vaníčková poté podtrhla potřebu zvyšovat citlivost celé společnosti k DN, potřebu sdělovat veřejnosti, co to pro dítě znamená být svědkem DN. Na základě konsensu Světové organizace na ochranu dětí se identifikují 4 formy domácího násilí vůči dětem, svědkům DN:

- verbální a tělesné násilí, klasická forma, kdy dítě násilí vidí, nebo ví o tom, že se děje (např. když je u babičky, dědečka),
- rozvody jako zdroje násilí, kdy se dítě stává nástrojem prosazování individuálních zájmů rodičů,
- Munchhausenův syndrom by proxy – falešné nařčení jednoho rodiče druhým, že dítě bylo sexuálně zneužíváno,
- pasivní týrání – v klasických disfunkčních rodinách, zanedbávání rodičovské role, může vést až k emocionálnímu incestu, do role partnera se instaluje dítě opačného pohlaví, partner je zavržen a ignorován.

P. ministryně podotkla v souvislosti s tzv. dětskou novelou OSŘ, že soudy již při svěřování dítěte do porozvodové péče v potaz berou mnoho faktorů, především eventuální přítomnost násilí, jde ovšem vždy o individuální rozhodnutí soudce. Soudci se mají vzdělávat, to bylo i v usnesení Výboru pro práva dítěte, to jim ale nemůže Ministerstvo spravedlnosti nařídít, jen nabízet, prostřednictvím Justiční akademie. S výjimkou několika soudců (Tereška Smutná, potrestána za činy rodičů) rozhodují docela racionálně.

Dítě má ale právo na styk s oběma rodiči. Měl by být ovšem kladem důraz na nejlepší zájem dítěte, a proto pamatovat na to, že to je právo a ne povinnost. Legislativně jsme na dobré cestě, místa, prostředí pro styk jsou dobrá, bude se to průběžně nastavovat a upravovat. P. ministryně udělá všechno pro to, aby ustanovení týkající se zjišťování názoru dítěte nevypadlo. Když s tímto návrhem přišla Liga lidských práv, vzbudilo to negativní reakce, ale v současné situaci, zdá se, jsme opravdu na dobré cestě. V návrhu je také, jak lze postupovat v souvislosti s vykázaním, aby se předešlo pronásledování a měla by se tato úprava řešit také směrem k dítěti.

R. Letková vidí po návštěvách diagnostických zařízení jako největší problém to, že se nepracuje s rodinou jako takovou, že s ní nemohou sociální pracovníci komunikovat. Výchova dítěte v ústavní výchově stojí 400 000 Kč ročně. Sociální pracovníce by byla schopna za tyto peníze pracovat například s desíti rodinami, kde se o dítě nedokážou starat efektivně, ale třeba chtějí. Je potřeba změnit koncepci obecně. K. Laurenčíková s konstatováním R. Letkové naprosto souhlasila, děti, které jsou v domovech z důvodu DN, je snad málo, ovšem samozřejmě by se toto obecně mělo řešit ambulantní cestou.

B. Marvánová Vargová promluvila dále o tom, že co se týče dospělých obětí, pomáháme jim tak, že z nich sejmeme rozhodovací povinnost, zda se s násilníkem stýkat či nikoli (mají

strach, ambivalentní pocity) tím, že je pachatel automaticky vykázán nebo je věc projednávána i bez souhlasu oběti. Na děti najednou ale nakládáme zodpovědnost rozhodnout se, jestli se chtějí stýkat nebo ne. Prvotní by mělo být zajištění bezpečí a klidu, a pak se teprve přemýšlet a řešit, jak kontakt upravovat.

PhDr. Marie Šusterová za intervenční centra řekla, že z jejich dvouleté zkušenosti vyplývá, že je škoda, že se legislativně nevyužilo momentu, kdy se oznamuje vykazání, kdy by se hodilo zároveň pachatele vyzvat, aby se dostavil do 24 nebo 48 hodin někam, kde bude terapie.

J. Gjuričová sdělila, že existuje monitorovací výbor pro domácí násilí Ministerstva vnitra. Ministerstvo vnitra rovněž připravilo vládní materiál Hodnocení systému péče o ohrožené děti, z něhož je zřejmé, že systém péče o ohrožené děti příliš nefunguje. Součástí materiálu je též usnesení vlády, které ukládá konkrétní úkoly jednotlivým ministrům. Vše je na www.mvcr.cz,

V souvislosti s návštěvami MV v intervenčních centrech během léta t.r. byly učiněny mj. následující závěry:

- posílit roli Bílého kruhu bezpečí, členkou výboru by měla být i ředitelka BKB, ovšem metodickou úlohu MPSV není možné z této instituce sejmut,
- neumíme pracovat s pachateli, střediska existují jen nahodile, nefunguje systematická práce,
- nepracuje se ale ani s dětskými oběťmi, na základě anamnézy jedinců, kteří se dopustili závažné trestné činnosti, lze vidět, že to jsou osoby, které v minulosti často byly jako děti svědky nebo oběťmi domácnosti s DN,
- při potřebě vzdělávat zainteresované skupiny nejde jen o soudce, ale i o státní zástupce. Není to jen otázka vzdělání, ale také osobního přesvědčení. Je také nezbytné vzdělávat i policii. Proškoleny byly velké množství policistů a policistek, ale s personálními změnami a reorganizací policie je nutné policisty systematicky a průběžně školit. V ČR existují obvody nebo okresy, kde se vykazání nevykazuje vůbec a je to dáno vzděláním, ale i osobním postojem („co se doma upeče, to si v posteli zase srovnají“). Je třeba dále vzdělávat i pracovníky přestupkových komisí.

Na příští rok bude vyhlášen dotační program na práci s násilníky, terapeutické programy bude třeba monitorovat.

K. Laurenčíková podotkla, že diskuse o službách obětem, jejich dětem ale i pachatelům by se měli účastnit i zástupci odboru sociálních služeb. Ambulantní služby směrem k dětem je třeba rozšířit, je otázkou, jak zapojit například pedagogicko-psychologické poradny.

I. Spoustová vyjádřila názor, že případů nekvalifikovaného rozhodování soudců (kauza soudce Sládka a umístění Terezky do ústavní péče), je bohužel značné množství a tyto případy nejsou ojedinělé. Pokud hovoříme o ochraně dětí, je třeba nezapomenout na problematiku výživného. Jestli dítě stojí stát v domově 400 000 Kč, podobně by měl stát podporovat i děti umístěné (spolu se svými matkami) v azylových domech. Na Slovensku v zákoně o rodině existuje povinná vyživovací povinnost – platit určitou část z životního minima, je třeba vidět tuto otázku širěji, zahrnout do uvažování i výživné pro nezletilé děti.

K. Laurenčíková upřesnila, že podle jejích informací jsou náklady státu na ústavní péči 250 000 Kč na jedno místo za rok, je to ovšem i tak značná částka a je potřeba o tom mluvit.

I. Truellová dále podotkla, že neplacení výživného se také dá považovat za násilí na dětech. Ministerstvo zdravotnictví připravilo již některé terapeutické programy pro pachatele, ty by měly být zavedeny do praxe během roku 2008. Přípravoval se i program pro vězeňskou službu, ale zatím nebyla dořešena otázka nedobrovolného postupování terapie.

J. Gjuríčová připojila informaci o tom, že soudce již dnes může nařídit násilné osobě se terapie účastnit. Tu má zprostředkovat probační služba, na tu jde ovšem ze státního rozpočtu pouze 1,5 milionu Kč a to je velmi málo, tudíž programy jsou připraveny, ale neběží. I. Truellová doplnila, že programy jsou vytvořené, ale v současné době se ještě nerealizují, neboť právě probíhá akreditace.

Ing. M. Zelenková dále konstatovala, že je potřeba apelovat i na to, aby programy pro děti bylo jak zaplatit a také hledět na to, aby byly platy osob, které se mají této problematice věnovat na odpovídající úrovni.

Podle E. Vaníčkové je prevence domácího násilí u dětí to stěžejní, čemu by se měla společnost intenzivně věnovat. Podle výzkumu, který se zabýval tzv. dating violence, násilí mezi dětmi staršího školního věku ukázal, že 43% respondentů běžně užívá v partnerských vztazích násilí a jen 12% nepoužilo žádnou formu násilí. Děti si do svých vztahů totiž přináší vzory z rodiny a již v nízkém věku je třeba replikaci těchto vzorců chování předcházet.

Ad bod 6. – strategické plánování práce na příští rok

K. Laurenčíková na úvod vyzvala členky a členy Výboru, aby své návrhy posílali i později elektronicky, pokud budou mít ještě dodatečné návrhy.

B. Marvánová Vargová shrnula nevýznamnější aktivity Výboru za rok 2008 – vytvoření čtyř pracovních skupin: stalking, národní akční plán (NAP), azylové domy a rekodifikace trestního práva procesního pro posílení práv obětí. Příprava národního akčního plánu je ve fázi specifikace jednotlivých aktivit, 11. prosince proběhne další schůzka pracovní skupiny, kde by měla být tabulka aktivit NAP dokončena a informace o závěrech poté rozeslána členům a členkám Výboru. Ve výše zmíněných aktivitách bude Výbor pokračovat i v příštím roce.

Návrhy na rok 2009:

- problematika informovanosti o možnosti pomoci obětem DN, oslovovat nejen ohrožené osoby, ale i veřejnost, články, spoty, dlouhodobější kampaň,
- zřídit pracovní skupinu k problematice dětí, svědků a obětí DN,
- otázky prevence DN – ve všech fázích (prevence, pomoc obětem, terapie) a ke všem skupinám (věkovým, etnickým, handicapovaným, ...),
- DN u etnických menšin,
- prohloubení metodického vedení intervenčních center,
- diskutovat možnosti použití mediace při řízeních o svěřování dětí do péče,
- vzdělávání všech osob zapojených do problematiky DN (soudci, učitelé, policie, pracovníci OSPODů, ...)
- otázka soudních znalců a postupů při vypracovávání znaleckých posudků,
- ...

Ad bod 7 – 25.listopad – mezinárodní den proti násilí na ženách

B. Marvánová Vargová představila 25. listopad, mezinárodní den proti násilí na ženách. Ve dnech 25. 11. – 11.12. nejen v ČR proběhne 16 akčních dnů proti násilí na ženách.⁵

E. Vaníčková doplnila informaci o 19. listopadu, světovém dni prevence týrání a zneužívání dětí, v souvislosti s kterým proběhne také řada akcí a setkání.

Ad bod 8 – Různé

I. Spoustová navrhla na některé z dalších jednání Výboru pozvat hosty ze soudcovské unie a další odborníky, kteří se DN zabývají a mít možnost nahlížet problematiku DN z druhé strany a obdržet tak od nich zpětnou vazbu.

B. Marvánová Vargová na závěr poděkovala všem za celoroční práci, popřála členkám a členům Výboru hezké svátky a hodně dobrých nápadů i do příštího roku.

Schválila:

PhDr. Branislava Marvánová Vargová
předsedkyně Výboru pro prevenci domácího násilí

Zapsala: Pavla Špondrová, sekretariát Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů.

⁵ Přehled akcí:

KOORDONA- Tisková konference dne 24.11. od 11:00 hod., zaměřená na připomenutí toho, proč se mezinárodní den proti násilí na ženách 25.11. slaví a informování veřejnosti o problematice pronásledování, jeho dopadů na oběti a možnost, jak se bránit a kam se obrátit o pomoc.

Most k životu- panely ve městě a na úřadě, vydání publikací, den otevřených dveří

Persefona + Magdalenkám – veletrh ve spolupráci brněnských organizací zabývajících se ženskými právy (NORA, Nesehnutí, sv. Markéta, AI). Program: kurz sebeobrany, besedy s odborníky v problematice DN, tisková konference, nástěnky na úřadech a v nemocnicích, vydání novin, projekce filmů s besedami, workshop, informační stánek s happeninem, benefiční koncert.

Amnesty International – 60. výročí organizace, spolupráce s brněnskou AI. Připravují pantomimický stánek s peticemi světových problémů násilí na ženách, projekt „Bezpečné školy pro holčičky“.

proFem – tisková konference 25.listopadu od 11 hodin u příležitosti Mezinárodního dne proti násilí na ženách a aktualizace knihy Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Na tiskové konferenci vystoupí autorky knihy: JUDr. Jiřina Voňková, Mgr. Ivana Spoustová a Eva Hurychová.

ROSA – akce „Tiché svědkyně“, která upozorňuje na ženy, které jsou zavražděny při domácím násilí. Dále byl vydán manuál pro učitele základních škol zaměřený na to, jak rozpoznat děti, které jsou v rodinách svědky násilí mezi rodiči a jsou samy ohroženy a na modely dobré praxe. Dvoudenní školení pro pracovnice azylových domů pro ženy, oběti domácího násilí pod vedením Rosy Logar, ředitelky Intervenčního centra ve Vídni.

Aktivity budou propojeny s oslavou 15. výročí založení o.s. ROSA.

Acorus- Kampaň pro AVON, 5.11. se uskutečnila tisková konference.